Katarzyna Zawadzka

ORCID: 0000-0001-9263-8244

Uniwersytet Szczeciński

Spółeczniczki czy polityczki? Aktywność polityczna pełnomocniczek Kongresu Kobiet

DOI: 10.19195/1643-0328.27.10

Słowa kluczowe: kobiety w wyborach, wybory, Kongres Kobiet, płeć, kobiety

Wprowadzenie

Kongres Kobiet jest stowarzyszeniem, które od roku 2009 funkcjonowało jako ruch społeczny, aktywizujący kobiety w Polsce społecznie i politycznie. Jednocześnie już po akcie formalizacji i zainicjowania stowarzyszenia pod nazwą Kongres Kobiet organizacja niejednokrotnie określała się jako apolityczna. Można w tym miejscu zastanowić się nad błędnym synonimicznym traktowaniem pojęć polityczności i partyjności. Na stronie internetowej Kongresu widnieje informacja, że nie jest on związany z żadną instytucją ani partią polityczną¹. We wrześniu 2018 roku Kongres Kobiet rozpoczął prezentację rekomendowanych przez stowarzyszenie kandydatek w wyborach samorządowych. Wśród nich znalazły się regionalne pełnomocniczki Kongresu Kobiet, które odpowiadają za popularyzację postulatów organizacji w swoich regionach.

Autorka postawiła następujące pytania badawcze: 1. Z jakich komitetów startowały pełnomocniczki? 2. Na jakie funkcje kandydowały? 3. Jakie wyniki osiągnęły? Poszukiwanie odpowiedzi na te zagadnienia miało związek z celem artykułu, którym jest weryfikacja deklaracji Kongresu Kobiet, że stowarzyszenie wspiera wszystkie kandydatki z różnych komitetów wyborczych, którym bliskie są idee kongresowego ruchu społecznego.

W artykule wykorzystano komparatywną metodę badawczą. Jako materiał porównawczy przyjęto poszczególne komitety wyborcze oraz udział na ich listach kandydatek-pełnomocniczek Kongresu Kobiet. Przeanalizowano, jaka liczba pełnomocniczek z poparciem Kongresu Kobiet zaistniała na listach. Zbadano także przełożenie miejsc na listach w wyniki poszczególnych kandydatek.

¹ *Ruch Społeczny*, <https://www.kongreskobiet.pl> (dostęp: 5.05.2019).

Kongres Kobiet

Kongres Kobiet powstał w czerwcu 2009 roku jako ruch społeczny aktywizujący społecznie i politycznie kobiety w Polsce. Obecnie jest społeczną inicjatywą, która zrzesza osoby indywidualne, organizacje pozarządowe, przedstawicielki biznesu, polityki, świata nauki, sztuki, dziennikarstwa, związków zawodowych, związków pracodawców oraz wiele innych. Jak przeczytamy na stronie internetowej Kongresu Kobiet, skupia on „kobiety z całej Polski, o różnych poglądach, wywodzące się z różnych środowisk. Nie jest związany z żadną instytucją ani z żadną partią polityczną”². Wśród postulatów Kongresu Kobiet znajdują się: wprowadzenie parytetów płci na listach wyborczych, sporządzanie corocznego raportu w Sejmie o sytuacji kobiet, skuteczna polityka prorodzinna, refundacja zapłodnienia in vitro, ochrona kobiet i dzieci przed przemocą, powołanie niezależnego rzecznika ds. równości oraz reforma systemu edukacji, tak aby przeciwdziałał on dyskryminacji kobiet³.

W 2009 roku z inicjatywy Kongresu Kobiet powstał obywatelski projekt ustawy zwiększającej udział kobiet na listach wyborczych. Zakładał on zmianę ordynacji wyborczej do Sejmu RP, Parlamentu Europejskiego oraz rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich. Pod projektem ustawy przedstawicielkom Kongresu Kobiet udało się zebrać ponad 150 tysięcy podpisów. Ustawa gwarantująca udział 35% kobiet na listach wyborczych została podpisana przez prezydenta Bronisława Komorowskiego w styczniu 2011 roku⁴.

W 2018 roku przed wyborami samorządowymi Kongres Kobiet apelował, aby głosować na kandydatki, które

planują realnie, działają skutecznie, są odpowiedzialne, mają wizję! Znają swój region, potrzeby jego mieszkańców, wiedzą, jak gospodarować, jak sprawiedliwie dzielić budżet i kogo otoczyć opieką. Znają regulacje prawne krajowe i europejskie. Pamiętają, że praworządność jest podstawowym obowiązkiem obywatelskim, a przejrzystość działań jej warunkiem. Pracują dla ludzi i z ludźmi. Samorząd to nie władza, to autonomiczna wspólnota, którą trzeba wzmacniać. Troszczą się o przyszłość, o równość i najsłabszych: kobiety, dzieci, ludzi starych, niepełnosprawnych, bo we wspólnocie nie powinno być wykluczonych. Będą wzmacniały przedsiębiorczość, lokalne rynki pracy, infrastrukturę opiekuńczą (żłobki, przedszkole, świetlice, domy pomocy społecznej). Będą walczyły z przemocą domową, z dyskryminacją, biedą i wykluczeniem społecznym. Wspólnota ludzi równych, posiadających równe prawa i równy szacunek jest bowiem bardziej szczęśliwa niż ta, której sukces opiera się na nierównościach. Będą tworzyły budżet równościowy tak, by zaspokajać w równym stopniu potrzeby dziewcząt i chłopców, kobiet i mężczyzn, ludzi młodych i starych. Będą wzmacniały budżet obywatelski, bo to nie tylko środki na określone inwestycje, ale narzędzie dla zbudowania społecznego dialogu i społecznego kapitału lokalnej wspólnoty⁵.

Kongres Kobiet jest oficjalnie reprezentowany przez pełnomocniczki w województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, lubelskim, lubuskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, pomorskim, śląskim, warmińsko-mazurskim,

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Już wkrótce wybory samorządowe — GŁOSUJMY NA KOBIETY!, <https://kongreskobiet.pl> (dostęp: 5.05.2019).

wielkopolskim, zachodniopomorskim oraz świętokrzyskim. Organizacja nie ma swojej pełnomocniczki jedynie w województwie opolskim⁶. Stowarzyszenie ma swoją reprezentację także za granicą — w Austrii (Wiedeń) oraz w Niemczech (Berlin)⁷.

Tabela 1. Regionalne Pełnomocniczki Kongresu Kobiet

Lp.	Województwo	Miasto	Liczba pełnomocniczek	Liczba wice-pełnomocniczek
1.	dolnośląskie	Wrocław Wałbrzych	1 1	1 2
2.	kujawsko-pomorskie	Toruń	1	0
3.	łódzkie	Łódź Tomaszów Mazowiecki	1 1	0 0
4.	lubelskie	Lublin	1	1
5.	lubuskie	Zielona Góra	1	0
6.	małopolskie	Kraków	0	1
7.	mazowieckie	Warszawa	1	1
8.	podkarpackie	Rzeszów	1	0
9.	podlaskie	Białystok	1	1
10.	pomorskie	Gdańsk Słupsk	1 1	0 0
11.	śląskie	Tychy Sosnowiec Gliwice Chorzów Skoczów Świętochłowice Zabrze Jastrzębie Zdrój	1 1 1 1 1 1 1 1	0 0 0 0 0 0 0 1
12.	świętokrzyskie	Kielce	1	0
13.	warmińsko-mazurskie	Elbląg Olsztyn	1 1	2 0
14.	wielkopolskie	Poznań Konin Piła	1 1 1	1 0 0

⁶ Regionalne Pełnomocniczki Kongresu Kobiet, https://www.kongreskobiet.pl/pl-PL/text/regiony/pelnomocniczki_regionalne (dostęp: 8.05.2019).

⁷ *Ibidem*.

15.	zachodniopomorskie	Szczecin	1	0
		Koszalin	1	1
		Sławno	0	1
		Kołobrzeg	0	1
		Pyrzyce	1	1
		Choszczno	0	1
		Gryfino	0	1
		Stargard	0	1
		Świdwin	0	1
			29	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Regionalne Pełnomocniczki Kongresu Kobiet*, https://www.kongreskobiet.pl/pl-PL/text/regiony/pelnomocniczki_regionalne (dostęp: 8.05.2019).

Kongres Kobiet w całej Polsce reprezentuje łącznie dwadzieścia dziewięć pełnomocniczek oraz dziewiętnaście wicepełnomocniczek. Najwięcej jest ich w województwie śląskim — łącznie dziewięć oraz w województwie zachodniopomorskim — jedenaście.

Kobiety w polityce

Na sytuację kobiet na politycznej płaszczyźnie wpływały uwarunkowania społeczno-kulturowe oraz historyczne i prawne. Pokutowało przekonanie, że kobiety nie są zainteresowane polityką⁸. Jednym z postulatów ruchu feministycznego było stworzenie w społeczeństwie miejsca dla kobiet⁹. To właśnie ruch kobiecy uznawany jest za jedną z form aktywności politycznej kobiet¹⁰. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że tematy poruszane przez ruch, takie jak kwestie dotyczące płci i seksualności, zaczęły podlegać polityzacji. Upolitycznienie tego, co do niedawna należało do sfery prywatnej, stało się jednym z ważniejszych sygnałów zmiany społecznej¹¹. Przez lata cenzus płci uniemożliwiał wyborczą partycypację kobiet, a wykluczenie to w znacznym stopniu wynikało z przyczyn kulturowych i ideologicznych. Status kobiety wyznaczany był bowiem przez pozycję męża, a jej rola ograniczała się do zarządzania domowym ogniskiem¹².

Przypomnę, że Polska była jednym z pierwszych państw na świecie, w którym kobiety otrzymały pełne prawa wyborcze. Zwiększenie udziału kobiet w polityce parlamentarnej po roku 1989 stało się jednym z celów odradzającego się polskiego ruchu kobiecego. W 2011 roku parlament spełnił postulat Kongresu Kobiet i uchwalił 35% kwotę płci na listach wyborczych.

⁸ A. Piechaczek-Kaszczyńiec, *Uwarunkowania udziału kobiet w polityce*, [w:] *Kobiety w sferze publicznej. Teoria i praktyka*, red. M. Pataj, Toruń 2015, s. 264.

⁹ I. Desperak, *Płeć zmiany. Zjawisko transformacji w Polsce z perspektywy gender*, Łódź 2013, s. 115.

¹⁰ *Ibidem*, s. 219.

¹¹ *Ibidem*, s. 141.

¹² Z. Łozińska, *Parytety i kwoty wyborcze jako mechanizmy zwiększania reprezentacji Polek w Sejmie*, [w:] *Feminizm*, red. W. Marczevska-Rytko, D. Maj, M. Pomarański, Lublin 2015, s. 207.

Stereotypowo obszar polityki określany jest jako domena mężczyzn. Ma to związek z założeniami podziału sfer życia na prywatną oraz publiczną. Pierwszą przypisuje się kobietom, drugą mężczyznom. Podział ten „pokutuje przekonaniem, że kobiety nie powinny angażować się w kwestie związane z polityką”¹³. Należy dodać, że sfera prywatna określana jest jako „niewidoczna”, mająca mniejszą wartość, tym samym często będąc niedoceniana. Sfera publiczna utożsamiana jest natomiast z widocznością oraz sprawczością¹⁴. Działalność między innymi ruchów kobiecych i idące za tym przemiany społeczno-kulturowe zaczęły przynosić zmiany, dzięki którym to właśnie kobiety zaczęły zajmować między innymi odpowiedzialne i ważne stanowiska publiczne. Zmiany systemowe, jak chociażby wprowadzenie ustawy kwotowej, nie są jednoznaczne ze zmianami w społecznej mentalności¹⁵. Mimo że elektorat podejmuje decyzje wyborcze, bazując na znajomości poglądu kandydatów w istotnych dla nich tematach, to jednak trudno wyeliminować istniejące stereotypy płciowe.

Wpływ feminizmu oraz zainteresowanie sferą prywatną jako istotny element znoszenia nierówności doprowadziły do zmian w zakresie podejścia do problemów związanych z równością. Mowa tu o odejściu od „równości w stosunku do” na rzecz „równości pomiędzy”¹⁶. Jest to „przejście od koncepcji inkorporacji kobiet do męskiego świata, [polegające] na dostosowywaniu się kobiet do wzorów i norm wyznaczanych przez mężczyzn, przyjmowaniu męskich ról, na rzecz takiego zmieniania sposobu funkcjonowania społeczeństw, aby uwzględniał on na równi różny komponent kobiecy, jak i męski”¹⁷. Mimo że większa partycypacja kobiet w procesie decyzyjnym nie jest gwarantem solidarnych działań wszystkich jego uczestniczek na rzecz awansu kobiet, to prawdopodobieństwo ich podejmowania będzie proporcjonalnie wyższe. Magdalena Półtorak, nawiązując do teorii masy krytycznej przypominała, że „to minimum 30–35% składu danej struktury politycznej dysponuje głosem »słyszalnym« i posiadającym realną siłę przebicia. Wobec tego wzrost udziału kobiet w sferze politycznej stanowi warunek skuteczności strategii gender mainstreaming¹⁸, będąc jednocześnie jednym z jej zasadniczych celów”¹⁹. Jak przypomina June Hannam, feminizm nigdy nie był ruchem monolitycznym. Zawsze łączyły wiele działaczek, które jednocześnie dostrzegały i kwestionowały władzę mężczyzn nad kobietami. Autorka ta dodawała, że w XXI wieku nadal występują systemowe nierówności pomiędzy płciami, a nieobecność dobrze zorganizowanego i zjednoczonego ruchu kobiecego nie oznacza, że nie istnieje działalność feministyczna²⁰.

¹³ U. Kluczyńska, *Kobiety na „drugiej linii” władzy? Wizerunki kobiet (bez)pośrednio angażujących się w politykę*, [w:] *Kobiety w polityce*, red. J. Marszałek-Kawa, Toruń 2010, s. 58.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ C.M. Renzetti, D.J. Curran, *Kobiety, mężczyźni i społeczeństwo*, Warszawa 2005, s. 423–424.

¹⁶ Ł. Wawrowski, *Polityka równych szans. Instytucjonalne mechanizmy zwiększania partycypacji kobiet w strukturach politycznych na przykładzie państw Unii Europejskiej*, Toruń 2007, s. 338.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Polityka równości płci.

¹⁹ M. Półtorak, *Kobiety — kwoty — polityka. Gwarancje równości płci w Unii Europejskiej*, Warszawa 2015, s. 14.

²⁰ Według J. Hannam „feministki znajdują różne dziedziny, w których mogą działać i stwierdzają z większym optymizmem, że polityka tożsamościowa i kampanie dotyczące spraw kobiecych mogą stanowić punkt wyjścia zaangażowania się na szerszą skalę”. J. Hannam, *Feminizm*, Poznań 2010, s. 179–180.

Swoista wędrówka idei feministycznej²¹ ujmowana jest w ramy trzech fal feminizmu. Istotnym elementem pierwszej z nich było występowanie przeciwko barierom prawnym ograniczającym rozwój kobiety (zwalczanie stereotypu kobiety-gospodyni domowej i sprzeciw wobec podwójnej moralności — odmiennej dla kobiet i mężczyzn). Feminizm „drugiej fali” charakteryzował się przyjęciem radykalnych koncepcji oraz działań politycznych. Wykraczały one poza dążenie do równouprawnienia kobiet za pomocą reformowania systemu prawnego. W związku z funkcjonującą męską dominacją biologiczną i społeczną w założeniach „drugiej fali” postulowano, że „wyrównanie istniejących dysproporcji wymaga nie tylko równouprawnienia, ale i ustawowego uprzywilejowania kobiet”. Feminizm „trzeciej fali”, zwany postfeminizmem, krytycznie oceniał rezultaty „drugiej fali”. Do refleksji nad dziedzictwem wcześniejszych fal feminizmu skłaniały bowiem przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne na świecie. Maria Marczeńska-Rytko, wspominając o kryzysie założeń feminizmu, pisała, że ma on związek z „przeformulowaniem stawianych sobie celów działania, oceną sytuacji kobiet współczesnych oraz ich potrzeb”. Autorka dodawała, że „wyrazem przewartościowań są nowe kierunki feministyczne i nowe podejścia do kształtowania własnej tożsamości”²². Należy pamiętać, że feminizm emancypacyjny uznaje się za ruch polityczny ukierunkowany na osiągnięcie równości politycznej, prawnej, ekonomicznej, obyczajowej czy seksualnej²³.

Według Magdaleny Półtorak kategoria równości jest obecnie podwaliną każdego demokratycznego porządku prawnego, w ramach którego respektowane są wolności i prawa jednostek²⁴. Autorka ta nawiązywała także do koncepcji równości szans, za jej główny nurt uznając kwoty wyborcze jako środek pozytywny, którego zadaniem jest wyrównywanie szans grupy dyskryminowanej oraz korygowanie nierówności²⁵. Jak wspominała Agnieszka Piechaczek-Kaszczyńiec, liczba kobiet w polityce powinna być większa chociażby po to, aby kobieca reprezentacja mogła realnie zadbać o ich interesy²⁶. Jednocześnie dodawała, że aktywność kobiet zauważalna jest w większości w polityce lokalnej, a nie ogólnopolskiej²⁷.

Warto zaznaczyć, że wraz ze wzrostem udziału kobiet w polityce rola płci w tej sferze zaczęła nabierać znaczenia. Wyrazem tego jest polityka zrównoważonego udziału kobiet w sprawowaniu władzy politycznej. W wyniku społeczno-kulturowych zmian na temat postrzegania kategorii męskości i kobiecości weryfikowane są także przekonania o męskim charakterze polityki²⁸.

²¹ Przybierająca postać między innymi różnych wizji porządku publicznego, ruchów i myśli feministycznej oraz teorii społeczno-kulturowych.

²² M. Marczeńska-Rytko, *Idea feminizmu*, [w:] *Feminizm...*, s. 29–30.

²³ Z tego punktu widzenia ruch emancypacyjny jest jednym z elementów procesu urealniania demokracji. Feminizm kulturowy, który pojawił się w latach osiemdziesiątych XX wieku w ramach trzeciej fali feminizmu, stanowił natomiast aktywność teoretyczną. Był zorientowany na opisanie i uznanie różnorodności w obrębie kobiecego świata. K. Dziubka, B. Szlachta, L.M. Nijakowski, *Idee i ideologie we współczesnym świecie*, Warszawa 2008, s. 76.

²⁴ M. Półtorak, *op. cit.*, s. 12.

²⁵ *Ibidem*, s. 13.

²⁶ A. Piechaczek-Kaszczyńiec, *Uwarunkowania udziału kobiet w polityce*, [w:] *Kobiety w sferze publicznej...*, s. 276.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ M. Jaworowicz, *Marketing płci w komunikowaniu politycznym*, Warszawa 2016, s. 10.

Pełnomocniczki Kongresu Kobiet w wyborach samorządowych 2018

Pełnomocniczki Kongresu Kobiet w wyborach samorządowych 2018 roku kandydowały w następujących wyborach: do Rady Miasta/Gminy/Powiatu, do Sejmików Województw oraz na urząd prezydenta/burmistrza/wójta.

Tabela 2. Wybory do Rady Miasta/Gminy/Powiatu

Lp.	Kandydatka	Komitet wyborczy	Miejsce na liście	Miasto	Województwo	Wynik		Mandat	
						liczba	%	Tak	Nie
1.	Anita Kucharska-Dziedzic	Ruch Miejski Zielona Góra	1	Zielona Góra	lubuskie	1121	10,70	X	
2.	Barbara Kijewska	„Kocham Sopot”	2	Sopot	pomorskie	71	1,59		X
3.	Ewelina Auguścik	Stowarzyszenie Samorządne Jastrzębie	1	Jastrzębie Zdrój	śląskie	472	4,84		X
4.	Halina Sobańska	SLD Lewica Razem	3	Sosnowiec	śląskie	995	5,57		X
5.	Małgorzata Diana Marenin	SLD Lewica Razem	1	Kielce	świętokrzyskie	542	3,46		X
6.	Monika Falej	KWW „Wspólny Olsztyn”	1	Olsztyn	warmińsko-mazurskie	1175	5,78		X
7.	Teresa Lubaszewska	Koalicja Obywatelska	2	Elbląg	warmińsko-mazurskie	191	4,33		X
8.	Ewa Jeżak	Towarzystwo Samorządowe	1	Konin	wielkopolskie	200	2,29		X
9.	Dorota Róża Chałat	Koalicja Obywatelska	3	Koszalin	zachodniopomorskie	1304	14,08	X	
10.	Magdalena Iwona Pieczyńska	Koalicja Obywatelska	2	Gryfino	zachodniopomorskie	257	5,69	X	
11.	Małgorzata Motylińska-Haczyk	KWW Porozumienie Wyborcze Lewica-Nasz Stargard	3	Stargard	zachodniopomorskie	52	0,80		X

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://pkw.gov.pl>; <http://portalsamorzadowy.pl> (dostęp: 10.11.2019).

W wyborach do Rady Miasta/Gminy/Powiatu startowało łącznie jedenaście kandydatek-pełnomocniczek. W podziale na województwa: lubuskie — jedna, pomorskie — jedna, śląskie — dwie, świętokrzyskie — jedna, warmińsko-mazurskie — dwie, wielkopolskie — jedna oraz w zachodniopomorskim trzy. Kandydatki z pierwszego miejsca startowały w województwach: lubuskim (1/1), śląskim (1/2), świętokrzyskim (1/1), warmińsko-mazurskim (1/2) oraz wielkopolskim (1/1). Jedynie w województwie lubuskim miejsce na liście miało przełożenie na uzyskany mandat. W województwie zachodniopomorskim dwie z trzech kandydatek uzyskały mandat, przy czym żadna z nich nie kandydowała z pierwszego miejsca na liście.

W wyborach do Sejmików Województw startowało razem siedem kandydatek-pełnomocniczek. W podziale na województwa: dolnośląskie — jedna, pomorskie — jedna, śląskie — jedna, warmińsko-mazurskie — jedna, wielkopolskie — jedna, zachodniopomorskie — dwie. Kandydatki z pierwszego miejsca startowały w województwach: dolnośląskim (1/1), pomorskim (1/1) oraz zachodniopomorskim (1/2). Jedynie w województwie pomorskim miejsce na liście miało przełożenie na uzyskany mandat.

W wyborach na urząd prezydenta/burmistrza/wójta startowały cztery kandydatki-pełnomocniczki, w województwach: lubuskim, śląskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. Żadna z nich nie uzyskała mandatu.

Tabela 3. Wybory do Sejmików

Lp.	Kandydatka	Komitet	Miejsce	Województwo	Wynik		Mandat	
					liczba	%	Tak	Nie
1.	Irena Kamińska	Partia Zieloni	1	dolnośląskie	1418	0,57		X
2.	Danuta Wawrowska	Koalicja Obywatelska	1	pomorskie	17729	9,98	X	
3.	Alina Bednarz	Koalicja Obywatelska	3	śląskie	7693	2,94		X
4.	Jadwiga Król	Koalicja Obywatelska	5	warmińsko-mazurskie	4172	3,58		X
5.	Iwona Kamińska-Lech	Koalicja Obywatelska	2	wielkopolskie	4462	1,95		X
6.	Bogna Czałczyńska	Koalicja Obywatelska	5	zachodniopomorskie	2335	1,27		X
7.	Katarzyna Kosno	Partia Razem	1	zachodniopomorskie	929	0,81		X

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://pkw.gov.pl>; portalsamorzadowy.pl (dostęp: 10.11.2019).

Tabela 4. Wybory na urząd prezydenta/burmistrza/wójta

Lp.	Kandydatka	Komitet wyborczy	Miasto	Województwo	Wynik		Mandaty	
					liczba	%	Tak	Nie
1.	Anita Kucharska-Dziedzic	Ruch Miejski Zielona Góra	Zielona Góra	lubuskie	6235	10,49		X
2.	Janina Szymańska	KWW Stowarzyszenie Samorządne Jastrzębie	Jastrzębie Zdrój	śląskie	108	1,43		X
3.	Monika Falej	KWW „Wspólny Olsztyn”	Olsztyn	warmińsko-mazurskie	4568	6,23		X
4.	Agnieszka Odachowska	Polskie Stronnictwo Ludowe	Pyrzyce	zachodniopomorskie	1682	21,53		X

Źródło: opracowanie własne na podstawie: pkw.gov.pl; <http://portalsamorzadowy.pl> (dostęp: 10.11.2019).

Łącznie w wyborach samorządowych w 2018 roku startowało dwadzieścia jeden kandydatek, które były pełnomocniczkami lub wicepełnomocniczkami Kongresu Kobiet. Jedynie cztery z nich uzyskały mandaty — trzy w wyborach do Rady Miasta i jedna w wyborach do Sejmiku. Najwięcej kandydatek startowało z lokalnych komitetów wyborczych (osiem) oraz Koalicji Obywatelskiej (siedem). SLD Lewica Razem reprezentowały dwie kandydatki. Po jednej kandydatce-pełnomocniczce wystawiły następujące komitety: Partia Zieloni, Partia Razem oraz Polskie Stronnictwo Ludowe.

Komitety, których kandydatki uzyskały mandaty wyborcze, to: Ruch Miejski Zielona Góra (Rada Miasta Zielona Góra, województwo lubuskie) oraz Koalicja Obywatelska (Rada Miasta Koszalin, Rada Miasta Gryfino, województwo zachodniopomorskie, Sejmik Województwa pomorskiego).

W województwie lubuskim oraz warmińsko-mazurskim pełnomocniczki kandydowały zarówno do Rady Miasta, jak i na urząd prezydenta miasta. W pierwszym wypadku Anita Kucharska-Dziedzic w Zielonej Górze, a w drugim Monika Falej w Olsztynie. Pierwsza z kandydatek z komitetu Ruch Miejski Zielona Góra, a druga z Komitet Wyborczy Wyborców „Wspólny Olsztyn”.

Tabela 5. Pełnomocniczki Kongresu Kobiet ogółem — rozłożenie według komitetów i województw

Lp.	Województwo	Liczba		Komitet wyborczy					
		Kandydatek	Mandatów	Koalicja Obywatelska	SLD Lewica Razem	Partia Zieloni	Partia Razem	Polskie Stronnictwo Ludowe	Lokalny Komitet Wyborczy
1.	dolnośląskie	1	0	–	–	1	–	–	–
2.	kujawsko-pomorskie	0	0	–	–	–	–	–	–
3.	lubelskie	0	0	–	–	–	–	–	–
4.	lubuskie	1	1	–	–	–	–	–	1
5.	łódzkie	0	0	–	–	2	–	–	–
6.	małopolskie	0	0	–	–	–	–	–	–
7.	mazowieckie	0	0	–	–	–	–	–	–
8.	podlaskie	0	0	–	–	–	–	–	–
9.	podkarpackie	0	0	–	–	–	–	–	–
10.	pomorskie	2	1	1	–	–	–	–	1
11.	śląskie	4	0	1	1	–	–	–	2
12.	świętokrzyskie	1	0	–	1	–	–	–	–
13.	warmińsko-mazurskie	4	0	2	–	–	–	–	2
14.	wielkopolskie	2	0	1	–	–	–	–	1
15.	zachodniopomorskie	6	2	3	–	–	1	1	1
		21	4	7	2	1	1	1	8

Źródło: opracowanie własne.

Społeczniczki-polityczki

W lokalnym dyskursie społeczno-politycznym pojęcia „polityk”/”polityczka” zastępowane są przez określenia „społecznik”/„społeczniczka”. Polityka lokalna przeciwstawiana jest polityce ogólnopolskiej. Przy tym tej drugiej nadaje się konotacje negatywne,

przy automatycznym skojarzeniu z partiami politycznymi. W wyborach samorządowych jednak często jest zdecydowanie mniej lokalnych komitetów wyborczych niż tych związanych z ugrupowaniami politycznymi. Samorząd już od dawna odzwierciedla społeczne podziały, jakie są widoczne w polityce szczebla centralnego.

Można stwierdzić, że w odpowiedzi na to w wyborach samorządowych pojawiają się także różnorodne stowarzyszenia i organizacje oficjalnie odcinające się od tego, czym zajmują się partie i politycy. Potencjalni kandydaci doskonale zdają sobie sprawę z pejoratywnego odbioru partii politycznych przez społeczeństwo. Podejmują próby przekonania wyborców, że zależy im wyłącznie na tym, co dzieje się w mieście, a z wielką polityką nie mają nic wspólnego.

Według Szymona Surmacza „społecznicy powinni brać czynny udział w życiu partii politycznych, nie wstydzić się partyjnych legitymacji, dążyć do poprawiania standardów wewnątrz partii, korzystać z biernego prawa wyborczego i kandydować na stanowiska polityczne”²⁹. Autor ten jako źródło problemów społeczno-ekonomicznych wskazał stereotypowe myślenie o polityce jako czymś gorszym, brudnym, a nawet wstydliwym. Dodawał, że nie zmieni się to, dopóki nie pojawią się w niej społecznicy jako ludzie z ideami i pasją oraz chęcią służenia sprawom publicznym, ponad interesem własnym³⁰.

David Schlossman pisał o ludziach świata aktywizmu jako tych, którzy starają się sprowokować zmiany polityczne. Terminów „aktywizm” (*activism*) oraz „działacze polityczni” (*political activists*) używał w odniesieniu do grup ludzi angażujących się bezpośrednio, na przykład przez publiczne demonstracje, celem dążenia do zmiany społecznej³¹. Benjamin Shepard wspominał o politycznych innowacjach, twórczości i eksperymentach politycznych, które mają miejsce poza wielkimi partiami politycznymi i ich programem³². Może jednak zamiast stawiać wyraźną definicyjną linię podziału między społecznikami a politykami, warto wziąć pod uwagę możliwość połączenia tych pojęć w „polityk-społecznik”, nie tworząc tym samym sztucznych barier między polityką a aktywizmem.

Podsumowanie

Mimo że Kongres Kobiet nie jest oficjalnie związany z żadną partią polityczną, nie znaczy to, że jest apolityczny. Start w wyborach samorządowych przez pełnomocniczki Kongresu oznacza bowiem, że stowarzyszenie podejmuje działania polityczne — w tym wypadku pośrednio, poprzez kandydatki-pełnomocniczki. Stowarzyszenie podejmuje działania polityczne, jednak nie utożsamia się z jednym ugrupowaniem politycznym.

²⁹ S. Surmacz, *Mitologia społeczeństwa obywatelskiego — między społecznikostwem a politycznością*, [w:] *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społeczno-ekonomicznego w Polsce*, red. R. Krenz, S. Mocka, B. Skrzypczak, Warszawa 2015, s. 129.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ D.A. Schlossman, *Performance, Politics, and Exchange Among Social Worlds*, New York-London, 2002, s. 12.

³² B. Shepard, *Play, Creativity and Social Movements. If I can't dance, It's Not My Revolution*, New York-London 2011, s. 6.

Zgodnie z deklaracją organizacji Kongres Kobiet wspierał kandydatki z różnych komitetów wyborczych. Warunkiem było poparcie ze strony kandydatek dla kongresowych postulatów. Można jednak stwierdzić, że reprezentowanie Kongresu Kobiet jako pełnomocniczka bezsprzecznie wiąże się z deklaracją poparcia dla jego działań. Tym samym kandydatki afiliowały nie tylko komitet wyborczy, lecz także organizację społeczną, jaką jest Kongres Kobiet.

Walka o prawa kobiet nie jest dla poszczególnych ugrupowań, z których startowały pełnomocniczki, głównym celem. Jej miejsce zajęły bowiem kwestie egalitarne, jak społeczne i mniej związane z feminizmem. Pewnym uproszczeniem może być przypisanie partiom lewicowym sympatii dla równouprawnienia kobiet, a prawicowym niechęci do nich. We wszystkich znajdziemy bowiem przeciwników i zwolenników tych kwestii. Zasadny jednak wydaje się wniosek, że kandydatki, deklarując start z określonego komitetu, brały pod uwagę korespondowanie programu z postulatami kongresowymi. Przypomnę, że najwięcej pełnomocniczek startowało z list lokalnych komitetów wyborczych oraz z Koalicji Obywatelskiej.

Warto zaznaczyć, że wiele z założeń Kongresu Kobiet będzie artykułowanych w kontekście wyborów parlamentarnych, a nie samorządowych. Jednocześnie w ostatnich wyborach samorządowych podnoszone były kwestie poruszane dotychczas częściej w przypadku wyborów parlamentarnych. Mowa tu chociażby o takich tematach, jak prawo kobiet do decydowania o własnym macierzyństwie, związki partnerskie, in vitro czy edukacja seksualna.

Można stwierdzić, że wszystkie partie chętnie widzą w swoim gronie kobiety. Niejednokrotnie jest to jednak przychylność zapewniona ustawowo poprzez realizację wymogu 35% kwoty płci na listach wyborczych. Działaczki ruchu kobiecego jako świadome społeczniczki muszą zdawać sobie sprawę z często instrumentalnego traktowania ich przez partie polityczne. Jednocześnie może być to asumpt do podjęcia decyzji o startcie w wyborach. Jako społeczniczki-polityczki mogą one nie tylko artykułować postulaty, lecz także bezpośrednio wpływać na ich realizację w wymiarze politycznym poprzez funkcje w samorządzie czy parlamencie.

Politycy szczebla lokalnego często nazywają siebie społecznikami, jakby nie dostrzegając siły płynącej z praktycznego połączenia ducha społecznika z mocą sprawczą polityka. Innymi słowy, nie każdy społecznik będzie politykiem, jednak dobrym znakiem na przyszłość może być wzrost grupy polityków-społeczników.

Bibliografia

- Desperak I., *Płeć zmiany. Zjawisko transformacji w Polsce z perspektywy gender*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.
- Dziubka K., Szlachta B., Nijakowski L. M., *Idee i ideologie we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Feminizm*, red. M. Marczevska-Rytko, D. Maj, M. Pomarański, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015.

- Hannam J., *Feminizm*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2010.
- Jaworowicz M., *Marketing płci w komunikowaniu politycznym*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016.
- Już wkrótce wybory samorządowe — GŁOSUJMY NA KOBIETY!, <https://kongreskobiet.pl>.
- Kobiety w polityce, red. J. Marszałek-Kawa, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Kobiety w sferze publicznej. Teoria i praktyka, red. M. Pataj, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015.
- Krenz R., Mocka S., B. Skrzypczak, *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społecznościowego w Polsce*, Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych, Collegium Civitas, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej, Warszawa 2015.
- Półtorak M., *Kobiety — kwoty — polityka. Gwarancje równości płci w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2015.
- Regionalne Pełnomocniczki Kongresu Kobiet, https://www.kongreskobiet.pl/pl-PL/text/regiony/pełnomocniczki_regionalne.
- Renzetti C.M., Curran D.J., *Kobiety, mężczyźni i społeczeństwo*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2005.
- Ruch Społeczny, <https://www.kongreskobiet.pl>.
- Schlossman D.A., *Performance, Politics, and Exchange Among Social Worlds*, Routledge, New York-London, 2002.
- Shepard B., *Play, Creativity and Social Movements. If I can't dance, It's Not My Revolution*, Routledge 2011.
- Wawrowski Ł., *Polityka równych szans. Instytucjonalne mechanizmy zwiększania partycypacji kobiet w strukturach politycznych na przykładzie państw Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.

Socialists or politicians?

Political activity of the plenipotentiaries of the Congress of Women

Keywords: women in elections, elections, Congress of Woman, gender, women

Summary

The article analyzes the activity of the representatives of the Congress of Women association as candidates in the 2018 local elections. The Congress of Women declares that it is an association supporting all candidates from (various) election committees who are close to the demands of the Congress social movement. It was demonstrated from which election committees the candidates — plenipotentiaries — originated, and what results they achieved. At the same time, the topic of definitions related to the concepts of “social worker” and “politicians” was raised, in order to explore whether they are treated synonymously and what value meaning is given to these issues.